

INTERVENȚIA OMULUI – ALTERNATIVE DE EXPLICARE A CONȘTIINȚEI INVAIRONMENTALE: ASPECTE TEORETICO-METODOLOGICE

Diana Cobzac

Catedra Filosofie și Bioetică, USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Human intervention - alternative explanation of environmental consciousness: theoretical and methodological issues

Confronting the present century civilization with a range of global issues is a primary topic in terms of solving and involvement in the common effort of humanity to save globe's world population. The article examines the evolution of human actions on nature for adequate answers and solutions of civilization concern about the dangers directed to human health.

Rezumat

Confruntarea civilizației secolului prezent cu o serie de probleme globale constituie un subiect primordial în ce privește soluționarea și implicarea în efortul comun al umanității de a salva populația globului pământesc. În articol se examinează evoluția acțiunilor umane asupra naturii în vederea unor răspunsuri și soluții adecvate ale civilizației cu privire la preocuparea de pericole direcționate asupra sănătății umane.

Schimbările ce au loc în lumea actuală conduc la o societate a progresului orbitor ce necesită asumarea proceselor și riscurilor ce decurg din consecințe. Activitatea umană este îndreptată asupra naturii prin inovații în cele mai diferite domenii ale vieții sociale, supraviețuirea constituind momentul-cheie în activitatea omenirii contemporane. Perspectivele deschise de știința contemporană sunt cât se poate de promițătoare, totuși contestările aduse cu privire la dezvoltarea tehnologiei sunt asociate în spiritul oamenilor cu epuizarea resurselor și cu dezechilibrul rezultat din poluarea industrială. Deteriorarea condiției fizice a planetei se accelerează și ca urmare se creează un pericol real pentru existența omului însăși ca specie. Corelația dintre om și natură impune astfel de mecanisme ecologice de păstrare a biodiversității, unde un rol important în ameliorarea calității vieții omenirii îl prezintă conștientizarea problemelor socio-economice și capacitatea de a întreprinde acțiuni de prevenire a unei catastrofe globale.

În decurs de secole evoluția științei și tehnicii i-au dat oportunitate omului de a explora pînă și spațiul cosmic, de a îmbunătăți considerabil viața și de a oferi întregii specii umane posibilitate de a depăși preocupările în ce privește alimentația, sănătatea, protecția împotriva calamităților naturale, condițiile de locuit și securitatea. Lumea contemporană actualmente este supusă unor multiple interacțiuni și influențe, dificultăți și fenomene variate ce necesită continuu căutarea armoniei. Căutarea soluțiilor optime a coliziunilor vieții, susține V. L. Culinicenco, tot mai mult impun omului de a renega armonia și de a alege activități sociale care distrug în întregime umanitatea. La toate aceste sfere ale vieții sociale se atribuie: producerea și utilizarea resurselor, cultura, sportul, înțietate acordîndu-se factorilor materiali în detrimentul celor spirituali [1, p. 198]. În acest context e cazul de amintit că asigurarea securității biosferei, a omenirii integral necesită conștientizarea existenței unui echilibru milenar al naturii. Omul este unicul deținător în stare de a-și conștientiza faptele și totuși adesea e stăpînul orb al patrimoniului ce-i aparține, pricinuind pierderea acestui echilibru.

Tematica de definire și evaluare a daunelor aduse mediului constituie probleme majore existente ce implică cerințe temeinice în realizarea unei dezvoltări durabile ce ar permite atingerea scopurilor de asigurare a securității invaironmentale a populației, de îmbunătățire a stării mediului și de vitalizare a economiei naționale în soluționarea problemelor economico-sociale. Dezvoltarea durabilă la nivel planetar, în viziunea lui I. Doctoreanu, reprezintă un proces de ameliorare a calității vieții pentru întreaga speță umană, fără a majora consumul resurselor naturale mai mult decît limitele posibilităților existente, contribuind astfel la asigurarea creșterii

economice, a echităţii sociale, a protecţiei mediului şi la conservarea resurselor naturale [2, p. 35-36]. Nu e de mirare că condiţiile de existenţă a umanităţii prezente, admite T. Maiorescu, solicită ca condiţie a supravieţuirii implimentarea unei etici ecologice mondiale şi participative [3, p. 7] ce ar viza o perspectivă nouă asupra modului în care lumea contemporană evoluează la starea sa actuală.

În dezvoltarea antropogenă, activitatea umană provoacă daune ecologice ce se răsfrîng acut mai ales în centrele cu mari aglomerări de populaţie. Secolul civilizaţiei actuale declanşează urmări negative atât pentru natură, cât şi pentru oameni, persistînd o existenţă în condiţii de risc şi pericol continuu. Populaţia urbană, drept exemplu, este expusă riscului îmbolnăvirii din cauza creşterii nivelului de poluare cu oxizi de azot şi cu alte substanţe poluante generate de mijloacele de transport. La fel, creşterea procentului de CO₂ din atmosferă poate duce la intensificarea «efectului de seră», care constituie procesul de încălzire a unei planete din cauza radiaţiei reflectate de aceasta, o parte semnificativă a radiaţiei fiind reflectată înapoi spre suprafaţă atunci cînd gaze poluante sunt prezente în atmosferă. Conştientizăm că perturbaţiile produse de activităţile umane asupra încălzirii radioactive la scară planetară produc o influenţă nefastă asupra evoluţiei climei, modificînd semnificativ compoziţia atmosferei prin distrugerea parţială a stratului protector de ozon şi eliminarea în atmosferă de gaze alterate capabile să modifice bilanţul termic la nivel planetar [4, p. 149-162]. Ca urmare a celor nominalizate, se impune necesitatea de a privi sistemul ecologic într-un proces corelaţional al coeziunii omului cu natura.

Un mare semn de întrebare persistă cu privire la posibilitatea existenţei unor fenomene necunoscute, capabile să compenseze sau să diminueze această tendinţă de încălzire a climei. Reieşind din premisa că protejarea mediului este o problemă a tuturor, elucidarea constituirii unei etici invaionmentale nu reprezintă doar un scop în sine, ci şi necesitatea de a reglementa şi implimenta un ansamblu de acţiuni şi măsuri ce prevăd [5, p. 62]: **(1)** utilizarea raţională şi durabilă a resurselor energetice; **(2)** implimentarea unor tehnologii avansate ce ar respecta normele ecologice; **(3)** ridicarea nivelului de trai; **(4)** ocrotirea sănătăţii populaţiei; **(5)** protecţia aerului şi ecosistemului contra poluării chimice, termice şi biologice; **(6)** evitarea crizei antropoecologice planetare; **(7)** soluţionarea problemelor globale şi eliminarea negativelor globalizării.

Omul ca fiinţă biosocială are drept scop primordial protejarea propriei sale vieţi şi a urmaşilor săi, de aceea bioetica apare ca o etică a modificării stilului de gîndire a rasei umane, a modului de viaţă faţă de vietate, care corespunde într-u totul cerinţelor utilizării modelelor şi tehnologiilor noi şi radicale în esenţa biologică a biosferei şi a individului. Ne-am pomenit, afirmă T. N. Ţîrdea, cînd biosfera nu mai poate suporta acţiunile omului şi deci umanismul trebuie substanţial de ecologizat, noosferizat şi bioetizat [6, p. 13-17]. Filosofia contemporană devine o filosofie a supravieţuirii, o filosofie a civilizaţiei care la etapa actuală se confruntă cu un şir de contradicţii socio-invaionmentale intensificate din cauza nivelului scăzut al culturii muncii şi al responsabilităţii funcţionarilor administraţiei publice de a purta răspundere pentru prevenire şi avertizare în cazul apariţiei unor situaţii neprevăzute. Aşadar, o dezvoltare durabilă ar însemna acel tip de dezvoltare ce ar satisface cerinţele timpului prezent, fără a pune în pericol armonizarea şi corelarea intereselor imediate, de lungă durată şi permanente ale societăţii umane viitoare în utilizarea factorilor naturali de mediu [7, p. 162].

Sănătatea umană este una dintre valorile absolute ale vieţii şi necesită a fi demnă de protecţie. Abordările actuale în ce priveşte respectarea demnităţii şi integrităţii persoanei umane permite evaluarea obiectivă a soluţionării stării de lucruri ce ameninţă tot mai presant existenţa omului pe pămînt şi întreaga biosferă, deaceea incapacitatea umanităţii de a întreprinde măsuri eficiente pentru redresarea calităţii vieţii, va duce negreşit la agravarea condiţiilor de trai pe Terra şi chiar la catastrofa globală antropoecologică, care poate fi soldată cu suicidul uman global [8, p. 437]. În acest context mediul ecologic ca condiţie a mediului înconjurător de existenţă a personalităţii şi societăţii, necesită preconizarea unor obiective care sunt menite să asigure condiţii favorabile de trai a populaţiei prin intermediul utilizării durabile a resurselor naturale şi protecţiei mediului ambiant. Ca pîrghie pentru evitarea pericolului dispariţiei

omenirii, bioetica se prezintă ca știință despre o atitudine morală față de tot ce este viu, la baza căreia se află izvoarele moralității general-umane [9, p. 12]. Schimbările ce bulversează planeta în acest sfârșit de secol au transformări progresive, cât și evenimente neașteptate și bruște. Așadar, tratarea contextuală a transformărilor aduse de către inovațiile tehnico-științifice relevă ideea că cu cât mai mult omul tinde spre conducerea tuturor subsistemelor globale, cu atât mai mult acest fapt determină pierderea controlului în toate domeniile vieții, devenind și mai greu de gestionat sistemul în întregime. Din cele menționate reiese concluzia logică că gestionarea sistemului global în mod semnificativ corespunde incapacității omului de a-și lua responsabilitatea asupra propriei sale activități [10, p. 183]. O reîntoarcere la etică este necesară. Un aspect al acestor revendicări a valorilor se exprimă prin intermediul recunoașterii drepturilor omului și al dezvoltării ce permit constituirea bazelor etice și juridice comune pentru întreaga umanitate.

În istoria omenirii, atunci când are loc consolidarea relațiilor între oameni, posibilele contradicții apărute între ei transformă umanitatea către stabilirea unor legături sistematice mai progresiste, ce schimbă structura societății vechi. Epoca contemporană a condus astfel umanitatea la necesitatea formării legăturilor globalizării, care ar uni lumea într-un nou tip de civilizare. Toate aceste probleme fiind posibil de soluționat doar în cadrul unirii omenirii la un nivel de cercetare științifică, în centrul căreia trebuie să fie plasată logica sistemică [11, p. 119]. Respectarea drepturilor omului este condiționată de dezvoltare și cea mai înaltă aspirație a sa o prezintă edificarea unei lumi în care ființele umane să fie libere să vorbească și să creadă, a unei lumi eliberate de teroare și mizerie [12, p. 142]. Influențele culturale, normele sociale și interesele umanității joacă un rol esențial în cultivarea unor atitudini și valori precum solidaritatea mondială, toleranța, dreptatea socială și conștiința mediului înconjurător, deoarece dezvoltarea umanității trebuie să fie ecologic viabilă, asigurând participarea pe termen lung a membrilor comunității. Prin urmare, una dintre sarcinile de bază a elaborării strategiei de supraviețuire a omenirii o prezintă afirmarea imperativului ecologic, ce constituie totalitatea de norme și restricții necesare progresului umanității, păstrării biosferei și coevoluției acestora [13, p. 20].

S. V. Pustovit atestă ideea că mentalitatea ecologică apare în rezultatul respectului, dragostei și compătimirii mediului înconjurător. Intuiția echității biocentriste presupune că toate fenomenele din biosferă au „drepturi egale pentru a atinge autorealizarea interioară a lumii ca integritate organică” [14, p. 215]. Deci, necesită să respectăm atât reprezentanții lumii umane, cât și pe cei ai naturii în drepturi, luând în considerare toate dimensiunile ce intervin în dezvoltare: de la împlinirea individului (din punct de vedere afectiv și cognitiv), pînă la solidaritatea internațională și interdependența planetară, în termeni de mediu și acționînd în vederea implementării unei orientări științifice ce s-ar ocupa de aspectele intervenției omului în câmpul biologic și medical. În calitate de norme etice inițiale ale activității sociale de azi, conchide T. N. Țîrdea, se prezintă toleranța și înțelegerea, armonia datoriei și responsabilității individuale și colective, importanța acestora fiind primordială în funcționarea sociumului, deoarece se manifestă prin faptul că acești factori nu pot fi substituiți cu alții, care în aceeași măsură ar contribui la desfășurarea procesului de umanizare a vieții cotidiene [15, p. 12].

Avînd în vedere multitudinea de perspective de abordare, în cele din urmă vom concluziona că tranziția spre o societate viabilă nu poate avea loc fără o transformare a priorităților și valorilor individuale. De aceea, în fața sarcinilor comune pe care le implică acțiunea de reparare a planetei, ajutorul dat constituirii unei structuri sociale care să pună în armonie nevoile umane cu sistemele naturale ale Terrei va conduce la perfecționarea civilizației contemporane de a deschide noi perspective în noosferizarea oricăror tipuri de activitate umană. Doar o noosferizare veritabilă ne va orienta spre o demnitate ajustată pe întreaga planetă în evitarea acutizării problemelor globale, ce ar solicita conștiința planetară și a colectivizării rațiunii în plan global.

Bibliografie

1. Кулиниченко В. Л. *Современная медицина: трансформация парадигм теории и практики (Философско-методологический анализ)*. – Киев: Центр практичної філософії, 2001. – 238 с.
2. Doctoreanu Isidor (autor coordonator). *Educația ecologică în contextul dezvoltării durabile*. (Omăgiu savantului filosof-ecolog-bioetician Teodor N. Țârdea - 70). – Chișinău: Editura „Universul”, 2008. – 104 p.
3. Maiorescu Titu. G. *Strategie și supraviețuire*. – Chișinău: „Exporeclama”, 1992. – 152 p.
4. Petrescu Iustinian. *Terra-catastrofe naturale*. – București: Editura Tehnică, 1993. – 259 p.
5. *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului*. – Chișinău: Întreprinderea Editorial-poligrafică Știința, 1999. – 186 p.
6. Țârdea Teodor. N. *Orientările bioetico-noosferice ale umanismului contemporan*. Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Nr. 1 (146). – Chișinău: 2008. 130 p.
7. *Основы экологической этики* (Под общей редакцией Т.В.Мишаткиной и С.П. Кундаса). – Минск: МГЭУим.А.Д.Сахарова, 2008. – 292 с.
8. Ojovanu Vitalie. *Axiosfera medicinei și perspectiva asigurării securității umane*. // Probleme actuale de sănătate publică și management. Vol.II. Zilele Universității 13-15 octombrie. Ediția a XI-a / Anale Științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău: CEP „Medicina”, 2010. – 554 p.
9. Țârdea T. N., Gramma R. *Bioetica medicală în sănătatea publică*. Suport de curs. – Chișinău: Casa editorial-poligrafică Bons Offices, 2007. – 248 p.
10. А се vedeа: Попкова Н. В. *Философия техносферы*. – Москва: Книжный дом „ЛИБРОКОМ”, 2009. – 343 p.
11. *Вестник Российского философского общества*. 4 (56). – Москва: ЗАО «Московские учебники – Сидипресс», 2010. – 240 с.
12. Dasen P., Perregaux C., Rey M. *Educația interculturală*. – Iași: Polirom, 1999. – 208 p.
13. Țârdea T. N., Leancă V. Gh. *Intelectul social din perspectiva supraviețuirii omenirii*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, 2008. – 201 p.
14. Пустовит С. В. *Глобальная биоэтика: становление теории и практики (философский анализ)*. – Киев: Арктур, 2009. – 324 с.
15. Țârdea Teodor. N. *Orientările bioetico-noosferice ale umanismului contemporan*. Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Nr. 1 (146). – Chișinău: 2008. 130 p.

NOUA PREOCUPARE PENTRU REFLECȚIA BIOETICĂ - UNIVERSUL NANOMEDICINEI

Elena Scripnic

Catedra Filosofie și Bioetică USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

New concern for bioethics reflection - nanomedicine universe

Today development and evolution of advanced technology is accompanied by the emergence of new products, new tools and devices employed nanoscale in nanometer limit, possessing new properties and are used to address to hunger issues, aging human body, natural resource depletion, combating epidemics of infectious, overcoming the energy crisis.

Implications of nanotechnology in medicine are a fascinating part, but the second appearance and use of new tools and research techniques, diagnosis and treatment requires the development not only of a single international legal framework, but coordination with the requirements, principles and methodology of a new ethics, that ethics of planetary technology era, oriented towards solving the problem of mankind's survival.